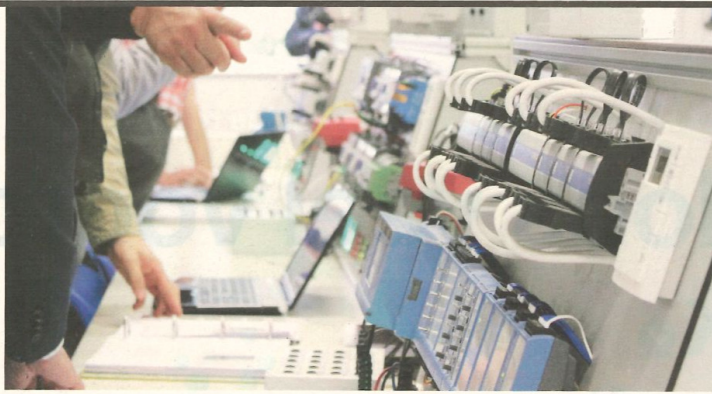

Een GACS zorgt ervoor dat de technische systemen in het gebouw (blijven) doen wat ze moeten doen volgens het Programma van Eisen. Als de functie van het gebouw wijzigt zullen bijvoorbeeld ook instellingen moeten worden aangepast.

GACS-verplichting vraagt om samenwerking en maatwerk

Utiliteitsgebouwen met een verwarmings- of airco-installatie vanaf 290kW nominaal vermogen moeten vanaf 1 januari 2026 een gebouwautomatiserings- en controlesysteem (GACS) hebben.

Hoe zorg je als gebouw eigenaar of -beheerder dat je tijdig aan deze verplichting voldoet? Vijf deskundigen op het vlak van regeltechniek en gebouwautomatisering geven advies.

“Het is veelal maatwerk en vereist samenwerking in de keten.” De GACS-verplichting geeft invulling aan de Europese Energy Performance of Buildings Directive (EPBD). Deze schrijft eisen voor om de energieprestaties van gebouwen te verbeteren. Vanaf 2030 moeten alle nieuw opgeleverde gebouwen emissievrij zijn. In 2050 moeten alle bestaande gebouwen omgevormd zijn tot emissievrije gebouwen. Om deze doelen te bereiken, wordt de EPBD stapsgewijs verder geconcretiseerd. GACS is een onderdeel van de maatregelen uit de EPBD III en vanaf 2026 verplicht voor utiliteitsgebouwen met een verwarmings- of airco-installatie vanaf 290kW nominaal vermogen. Over enkele jaren zal GACS ook verplicht worden voor utiliteitsgebouwen met een nominaal vermogen vanaf 70kW.

Rijdende trein

“De regelgeving rond de energieprestaties van gebouwen is een rijdende trein en bij iedere stap die je neemt moet je al rekening houden met wat er nog gaat komen”, zeggen Gerben de Haan (Siemens), Ben Veenstra (SPIE Nederland), Herman van de Scheur en Hugo Theunissen (Rensen Regeltechniek) en Jan Bakker (Royal HaskoningDHV). Ze zijn via FHI Gebouw Automatisering actief in een werkgroep die samen met Techniek Nederland en TVVL vanuit de brancheorganisaties een leidraad aan het opstellen is voor de implementatie van GACS. Binnen deze groep bundelen specialisten uit de hele keten de krachten: technologieleveranciers, system integrators, installateurs en adviseurs.

Samenwerking vereist

“GACS is geen onderwerp wat je op de traditionele manier kunt aanvlagen, maar alleen in samenwerking met stakeholders binnen de eigen

organisatie én in de markt”, aldus Gerben de Haan, sales manager bij Siemens Smart Infrastructure en bestuurslid binnen de branchevereniging FHI Gebouwautomatisering. “Het is complexe materie die kennis en ervaring vereist vanuit meerdere disciplines. Dat is de meerwaarde van de samenwerking binnen FHI Gebouw Automatisering rond dit thema. Door de krachten te bundelen, helpen we klanten te voldoen aan de regelgeving en maken we hun gebouwen energie-efficiënter.”

Energiemonitoring

Binnen een GACS komen gebouwautomatisering en energiemonitoring samen. De meeste gebouwen die vanaf 2026 GACS-plichtig zijn, zullen al een gebouwbeheersysteem (GBS) hebben. Dit moet vanuit de GACS-verplichting geïntegreerd worden met een controlesysteem dat de volgende functies heeft:

- Permanent registreren, bijhouden, analyseren en bijsturen van het energieverbruik
- Automatisch toetsen van de energie-efficiëntie van het gebouw, opsporen van rendementsverliezen en doorgeven van verbetervoorstellen aan de beheerder
- Technische bouwsystemen en andere apparaten (van verschillende fabrikanten) in het gebouw onderling laten communiceren.

Data gebruiken

“In de meeste gebouwen zit al veel informatie, maar daar wordt weinig mee gedaan”, zegt Jan Bakker, adviseur gebouwautomatisering bij Royal HaskoningDHV. “Door de GACS-verplichting wordt data naar bovengedaald zodat je deze actief kunt interpreteren. Zo checkt een GACS continu of overal in je gebouw de meest energie-efficiënte temperaturen heersen. Een ruimte die niet bezet is hoeft je bijvoorbeeld niet te

verwarmen. Afwijkingen worden vanuit het systeem automatisch gemeld aan de gebouwbeheerder, die daarmee in staat is de energieprestaties te verbeteren en erover te rapporteren.”

Functionaliteit en tooling

Een GACS is geen product uit een doosje dat je ‘even’ door een technisch dienstverlener laat installeren. Het gaat om functionaliteit en tooling. Daarop wijst Ben Veenstra, consultant bij SPIE Nederland. “Het doel van de EPBD is gebouwen energie-technisch optimaal te laten presteren binnen het Programma van Eisen dat voor het gebouw is opgesteld. De kaders liggen er dus al. Denk aan Frisse Scholen of BEN-gebouwen (Bijna Energie Neutraal). Een GACS zorgt ervoor dat de technische systemen in het gebouw (blijven) doen wat ze moeten doen volgens het Programma van Eisen. Als de functie van het gebouw wijzigt zullen bijvoorbeeld ook instellingen moeten worden aangepast.”

Maatwerk

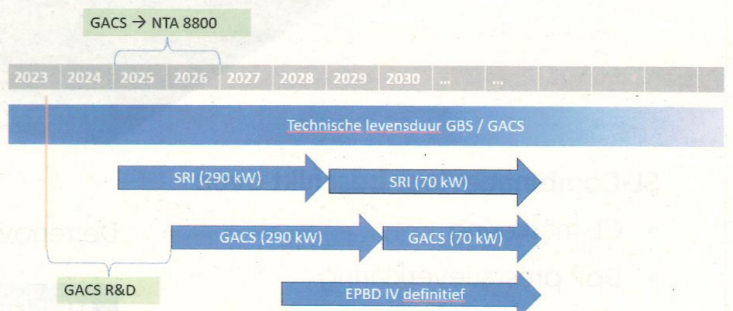
Volgens Herman van de Scheur, regeltechnisch adviseur bij Rensen, zit de grootste uitdaging in de integratie van het gebouwbeheer- en het ener-

giecontrolesysteem zodat data vrijelijk kunnen worden uitgewisseld tussen de beide systemen. “Dit zal altijd een stuk maatwerk zijn, want geen twee systemen zijn hetzelfde. Om aan de eisen te kunnen voldoen, moeten de technische systemen in je gebouw adequaat gedimensioneerd, geïnstalleerd en ingeregeld zijn en met elkaar kunnen communiceren. Daar komt een flinke portie kennis over gebouwautomatisering en regeltechniek bij kijken.”

Gerben de Haan beaamt: “Je kunt een GACS niet in één oplossing vangen en maatwerk is vereist. Waarbij ook rekening moet worden gehouden met cybersecurity. Een systeem waarmee je gaat analyseren, melden en rapporteren moet goed beveiligd zijn. Er zijn tegenwoordig uitstekende hybride oplossingen, die dataverwerking op premise op een veilige manier combineren met de cloud.”

Assetmanagement

Een goed GACS helpt organisaties hun carbon footprint te verkleinen én maakt aantoonbaar dat ze hun assetmanagement op orde hebben. “In een energie-efficiënt gebouw zijn alle assets onder controle”, zegt Ben Veenstra. “Dit betekent dat ze onder alle omstandigheden stabiel en energie-optimaal draaien. Zodra een machine pendelt, verschijnt er automatisch een rood vlaggetje om aan te geven dat je moet ingrijpen. Het is dus niet alleen een kwestie van een systeem te hebben, maar je moet er ook mee aan de slag.”

Het doel van de EPBD is gebouwen energie-technisch optimaal te laten presteren binnen het Programma van Eisen dat voor het gebouw is opgesteld. De kaders liggen er dus al. Denk aan Frisse Scholen of BEN-gebouwen (Bijna Energie Neutraal).